

Κοίμηση Θεοτόκου Αλίκαμπου

Μικρός μονόχωρος καμαροσκεπής ναός χωρίς ενισχυτικό τόξο (σφενδόνιο).

Σωζόμενο εικονογραφικό πρόγραμμα¹

Ιερό: *Κόγχη: Τεταρτοσφαίριο:* **αρ.1:** Παναγία στον τύπο της Πλατυτέρας, Στηθαία, μετωπική με τα χέρια ανοικτά σε στάση δέησης. Το Βρέφος μέσα σε μετάλλιο ευλογεί. Η Παναγία αναφέρεται ως «ΕΛΕΟΥΣΑ Η ΩΡΟΤΗΑΝΗ» επειδή η τοποθεσία ονομάζεται ακόμα και σήμερα *Σουρωθιανά*². *Ημικύλινδρος:* 4 Συλλειτουργούντες Ιεράρχες, σε στάση $\frac{3}{4}$ στρεφόμενοι προς το κέντρο από Β προς Ν: **αρ.2:** Αγ. Νικόλαος, **αρ.3:** Αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, **αρ.4:** Αγ. Βασίλειος, **αρ.5:** Αγ. Γρηγόριος. Και οι τέσσερις είναι ολόσωμοι, και κρατούν ειλητάριο.

Τόξο αψίδας: Ζώνη 1 (μέτωπο): **αρ.6:** Άγιον Μανδήλιον και από κάτω του το Κεράμιον με τη μορφή του Χριστού. **αρ.7:** Βορείως της παράστασης μετάλλιο με τη μορφή του Αγ. Ιωακείμ και Νοτίως, **αρ.8:** μετάλλιο με τη μορφή της Αγ Άννης. *Ζώνη 2 (Β ποδαρικό):* **αρ.9:** Γαβριήλ από Ευαγγελισμό με επιγραφή «ΧΑΙΡΕ ΜΑΡΙΑ ΚΕΧΑΡΙΤΟΜΕΝΙ Ο ΚΣ ΜΕΤΑ ΟΥ». **αρ.10:** (Ν ποδαρικό): Παναγία από Ευαγγελισμό με επιγραφή «ΗΛΟΥ Η ΔΟΥΛΗ ΚΟΥ ΓΕΝΙΤΟ ΜΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΡΙΜΑ ΟΥ». *Ζώνη 3: (Β ποδαρικό):* **αρ.12:** Άγιος Στέφανος, μετωπικός, κρατεί θυμιατό. *Ν. ποδαρικό:* **αρ.13:** Άγ. Ρωμανός ο Μελωδός, ολόσωμος μετωπικός κρατεί με το δεξί θυμιατό και με το αριστερό διάλιθο κιβώτιο.

Αγία Τράπεζα: **αρ.14:** είναι κοσμημένη με σταυρό και τη φράση «Εν τούτω νίκα».

Πρόθεση: **αρ.15:** Βρίσκεται προσκτισμένη μεταξύ του Β ποδαρικού και του Β τοίχου. Κοσμείται με γεωμετρικά σχέδια (φατνώματα).

Βόρειος τοίχος ιερού: Από Α προς Δ: Τρεις Άγιοι ιεράρχες ολόσωμοι, μετωπικοί (από τον λειτουργικό κύκλο) **αρ.16:** Αγ. Ελευθέριος, **αρ.17:** Αγ. Βλάσιος και **αρ.18:** αδιάγνωστος ιεράρχης.

Νότιος τοίχος ιερού: Από Α προς Δ: **αρ.19:** (λειτουργικός κύκλος) Αγ. Ιωάννης ο Ελεήμων, ολόσωμος μετωπικός κρατεί ειλητάριο. **αρ.20:** Άγιος Τίτος, πρώτος επίσκοπος Κρήτης.

Καμάρα ιερού: **αρ.21:** (Χριστολογικός κύκλος) Ανάληψη.

Κυρίως ναός: Νότιος τοίχος: Από Α προς Δ: **αρ.22:** (τοιχογραφία ως προσκηνηματική εικόνα) Χριστός ένθρονος σε κοσμημένο με

¹ Λασιθιωτάκης, *Κρ. Χρ.* 22 (1970) σ. 486 – 490. Borboudakis, *Byzantinisches Kreta*, σ.251-252.

² Μαρτυρία του ιερέα της περιοχής.

πολύτιμους λίθους θρόνο. Κρατεί ανοικτό Ευαγγέλιο. **Αρ.23:** Αρχάγγελος Μιχαήλ. **Αρ.24:** (αγιολογικός κύκλος) Άγιοι Κωνσταντίνος και Ελένη. Φορούν αυτοκρατορική ενδυμασία και στέμμα. Στο μέσον βρίσκεται διάλιθος πατριαρχικός σταυρός.

Βόρειος τοίχος: **αρ.25:** (τοιχογραφία ως προσκηνηματική εικόνα) Παναγία Βρεφοκρατούσα ένθρονη με την επωνυμία «Η Σωρωτηανή». Κάθεται σε κοσμημένο με λίθους θρόνο. **Αρ.26 - 27:** Δυο έφιπποι στρατιωτικοί Άγιοι, Γεώργιος και Δημήτριος αντίστοιχα. Φορούν πανοπλία και φέρουν δόρυ. Κάτω δεξιά της παράστασης, και σε πολύ μικρότερη κλίμακα απεικονίζεται πιθανώς δωρητής σε στάση δέησης, στραμμένος προς την παράσταση της Βρεφοκρατούσα Παναγίας. **Αρ.28:** Αγία Κυριακή. Ολόσωμη, μετωπική φέρει μικρό σταυρό στο δεξί χέρι.

Νότια καμάρα: Ζώνη 1 (άνω): **αρ.29:** (Χριστολογικός κύκλος) Γέννησις. **Αρ.30:** (Χριστολογικός κύκλος) Προδοσία. *Βόρεια Καμάρα: Ζώνη 1 (άνω):* **αρ.31:** (Χριστολογικός κύκλος) Υπαπαντή. **Αρ.32:** (Χριστολογικός κύκλος) Σταύρωση.

Νότια καμάρα: Ζώνη 2 (κάτω): **αρ.33:** (Χριστολογικός κύκλος) Έγερση Λαζάρου. **Αρ.34:** (Χριστολογικός κύκλος) Εις Άδου Κάθοδος «ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ». *Βόρεια καμάρα: Ζώνη 2 (κάτω):* **αρ.35:** (Χριστολογικός κύκλος) Βάπτιση. **Αρ.36:** (Μαριολογικός κύκλος) Εισόδια Θεοτόκου.

Δυτικός τοίχος: Β παραστάδα θύρας εισόδου – εξόδου: **αρ.37:** Αγ. Μάμας. *Ν παραστάδα θύρας εισόδου – εξόδου: Ζώνη 1 (άνω):* **αρ.38:** Κτιτορική επιγραφή. *Ζώνη 2 (κάτω):* **αρ.39:** Παράσταση δωρητών, άνδρα και γυναίκας οι οποίοι κρατούν υψώνοντάς το, ομοίωμα κτιρίου. Το κτίριο δεν έχει καμία σχέση με την υπάρχουσα εκκλησία, αλλά υποδηλώνει μνημειακή κατασκευή, προφανώς για να εξάρει την δωρεά. *Τύμπανο:* **αρ.40:** (Μαριολογικός κύκλος) Κοίμηση της Θεοτόκου.

Θύρα εισόδου – εξόδου: Εσωράχιο: **αρ.41:** Γεωμετρικά σχέδια.

Χρονολόγηση

Η χρονολόγηση των τοιχογραφιών του ναού, ασφαλώς μπορεί να τοποθετηθεί στο 1315 – 16, σύμφωνα με την κτιτορική επιγραφή³ ενώ αποδίδονται στον γνωστό και από άλλα έργα ζωγράφο, Ιωάννη Παγωμένο. Το συγκεκριμένο είναι το δεύτερο κατά σειρά έργο του απ' όσα γνωρίζουμε σήμερα.

Παρατηρήσεις

Εξωτερικό: το εξωτερικό του ναού είναι επιχρισμένο με κονίαμα, έτσι ώστε να μην είναι δυνατή η παρακολούθηση της τοιχοδομίας. Η θύρα στέφεται με οξυκόρυφο ανακουφιστικό τόξο. Υπεράνω της θύρας

³ Λασιθιωτάκης, *Κρ. Χρ.* 22 (1970) σ. 486, Gerola, *Mon. Ven.* IV σ. 429 – 430.

εντοιχισμένα εφυαλωμένα κυφωτά πιάτα (11 στον αριθμό) σχηματίζουν 2 σταυρούς (εκατέρωθεν της θύρας) και 1 τρίγωνο, υπεράνω της θύρας. Ο περιβάλλον χώρος του ναού ήταν παλαιότερα νεκροταφείο, από το οποίο έχουν παραμείνει μόνο ορισμένοι νεότεροι τάφοι.

Εσωτερικό: Δάπεδο με πλακόστρωση. Το ιερό σε υψηλότερη στάθμη από τον κυρίως ναό.

Εικονογραφικό πρόγραμμα: Συναντάται απεικόνιση του «Ιερού Κεραμίου» με τη μορφή του Χριστού στο μέτωπο του θριαμβικού τόξου, κάτω ακριβώς από το *Μανδήλιον*. Πρόκειται για σπάνια απεικόνιση που δεν συναντάται αλλού στην Κρήτη.

Φάσεις

Απ' ότι φαίνεται, ο ναός έχει μια και μόνο φάση. Αυτή της αρχικής του οικοδόμησης. Σοβαρές μεταγενέστερες παρεμβάσεις στην αρχιτεκτονική του δεν φαίνεται να έχουν γίνει, πέρα από ορισμένες επισκευές και εργασίες συντήρησης από την αρχαιολογική υπηρεσία το στα μέσα της δεκαετίας του '90.